

ЗАТВЕРДЖЕНО

Наказ Вищого навчального закладу Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

18 квітня 2019 року № 88-Н

Форма № П-2.04

**ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД УКООПСІЛКИ
«ПОЛТАВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ І ТОРГІВЛІ»**

**Факультет харчових технологій,
готельно-ресторанного та туристичного бізнесу
Кафедра педагогіки та суспільних наук**

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

_____ проф. І. М. Петренко

« ____ » _____ 2020 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА

навчальної дисципліни: «Риторика»
освітня програма: «Право»
спеціальність: 081 «Право»
галузь знань: 08 «Право»
ступінь вищої освіти: молодший бакалавр

ПОЛТАВА – 2020

Укладач:

Сарапин В. В. – к.філол.н., доцент, доцент кафедри педагогіки та суспільних наук Вищого навчального закладу Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Робоча програма навчальної дисципліни «Риторика» схвалена та рекомендована до використання в освітньому процесі на засіданні кафедри педагогіки та суспільних наук
Протокол № 11 від 26 червня 2020 р.

ПОГОДЖЕНО:

Гарант освітньої програми «Право»
спеціальності 081 Право
ступеня молодший бакалавр

_____ С. О. Гладкий
« _____ » _____ 2020 року

ЗМІСТ

Розділ 1.	Загальна характеристика навчальної дисципліни	4
Розділ 2.	Перелік компетентностей та програмні результати навчання з навчальної дисципліни	5
Розділ 3.	Програма навчальної дисципліни	8
Розділ 4.	Тематичний план навчальної дисципліни	13
Розділ 5.	Система поточного та підсумкового контролю знань студентів	32
Розділ 6.	Програмне забезпечення комп'ютерної підтримки освітнього процесу	36
Розділ 7.	Рекомендовані джерела інформації	37

Розділ 1. Загальна характеристика навчальної дисципліни

Таблиця 1.1. Загальна характеристика навчальної дисципліни «Риторика» для студентів спеціальності 081мб1 «Право» освітня програма «Право» освітнього ступеня молодший бакалавр з права

Характеристика навчальної дисципліни
1. Місце в структурно-логічній схемі підготовки <ul style="list-style-type: none">- навчальні дисципліни, які є базовими для вивчення даної навчальної дисципліни: «Українська мова (за професійним спрямуванням)»- навчальні дисципліни, для яких дана навчальна дисципліна є базовою: «Історія держави і права України», «Історія держави і права зарубіжних країн», «Юридична техніка», «Юридична деонтологія».
2. Кількість кредитів ЄКТС – 3
3. Кількість модулів: денна – 1; заочна – 1
4. <u>Обов'язкова (варіативна) у відповідності до навчального плану обов'язкова</u>
5. Курс: денна – <u>1</u> , заочна – <u>1</u>
6. Семестр: денна – <u>2</u> , заочна – <u>2</u>
7. Кількість годин: денна форма навчання, годин: – загальна кількість: 1 семестр <u>–</u> , 2 семестр <u>120 (90^{набір 2020})</u> – лекції: 1 семестр <u>–</u> , 2 семестр <u>18 (18^{набір 2020})</u> – практичні заняття: 1 семестр <u>–</u> , 2 семестр <u>30 (14^{набір 2020})</u> – самостійна робота: 1 семестр <u>–</u> , 2 семестри <u>72 (58^{набір 2020})</u> – вид підсумкового контролю: 1 семестр <u>–</u> , 2 семестр <u>залік</u>
8. Кількість годин: заочна форма навчання, годин: 1 семестр <u>–</u> , 2 семестр <u>90</u> – лекції: 1 семестр <u>–</u> , 2 семестр <u>4</u> – практичні заняття: 1 семестр <u>–</u> , 2 семестр <u>6</u> – самостійна робота: 1 семестр <u>–</u> , 2 семестр <u>80</u> – вид підсумкового контролю: 1 семестр <u>екзамен</u> , 2 семестр <u>–</u>

Розділ 2. Перелік компетентностей та програмні результати навчання з навчальної дисципліни

Опанування навчальної дисципліни «Риторика» призвичаює студентів розуміти зміст основних понять, законів та видів риторики; характеризувати основні види ораторського мистецтва; історичні витоки красномовства (риторичні традиції Стародавнього світу, Середньовіччя, Нового часу, особливості розвитку риторики в Україні та сучасний статус ораторського мистецтва у світі); аналізувати доробок найвидатніших представників ораторського мистецтва; використовувати різні види та жанри ораторських виступів; планувати виступ та готувати матеріал до нього; користуватися методикою підготовки та виголошення промови; володіти основами техніки мовлення та виразного читання; фахово вести розгорнутий монолог/діалог з юридичної проблематики; вміло застосовувати вербальні і невербальні засоби спілкування; ефективно аналізувати аудиторію та слухачів; розвивати особистий ораторський стиль.

Завдання навчальної дисципліни полягають в оволодінні майбутніми фахівцями сукупністю відповідних **компетентностей**, а також формуванні й розвитку **здатності** здобутті знань і вмінь, необхідних у майбутній практичній діяльності за фахом, а саме: послуговуватися системою основних понять та категорій теорії риторики; розуміти статус сучасної риторики та її зв'язки з іншими науками; розвивати навички практичного застосування набутих знань у процесі вирішення конкретних життєвих і фахових ситуацій.

Студенти повинні набути узагальнені систематизовані уявлення щодо:

- видів і жанрів класичної риторики;
- систему понять і риторичної термінології;
- основні аспекти історичного розвитку риторики від найдавніших часів до сучасності;
- основоположних розділів класичної риторики;
- законів і принципів риторики;
- предмету, законів будови, видів судових промов, особливостей судового мовлення;
- комунікативних аспектів судової риторики;
- специфіки доведення в судовому процесі;
- полеміки в судовому слідстві;
- змісту й побудови обвинувальної промови;
- зміст і структури захисної промови;
- комунікативної культури судової промови й етики судового оратора.

Вивчення дисципліни «Риторика» передбачає розвиток навичок щодо:

- використання різних видів та жанрів ораторських виступів;
- планування виступів та збирання й структурування матеріалу до них;
- послугування методиками підготовки, виголошення та аналізу промови;
- володіння основами техніки мовлення та виразного читання;
- фахового ведення розгорнутого монологу/діалогу з юридичної проблематики;
- вміння застосування вербальних і невербальних засобів спілкування;
- розвитку особистого ораторського стилю;
- ефективного аналізу та налагодження контакту з аудиторією, слухачами.

Таблиця 2. Перелік компетентностей та програмні результати навчання

№ з/п	Компетентності, якими повинен оволодіти студент	Програмні результати навчання
Загальні компетентності		
1.	Здатність до усного та письмового спілкування державною мовою	Вільно спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово, правильно вживаючи правничу термінологію
2.	Здатність до навчання з деяким ступенем автономії	Давати короткий висновок щодо окремих фактичних обставин (даних) з достатньою обґрунтованістю
Спеціальні (фахові, предметні) компетентності		
1.	Здатність аналізувати правові проблеми та формулювати правові позиції, здійснювати публічні виступи, брати участь у дискусіях з правових питань	Володіти базовими навичками риторики, доносити до респондента матеріал з певної проблематики доступно і зрозуміло

Розділ 3. Програма навчальної дисципліни

Програма навчальної дисципліни затверджена Вченою радою Вищого навчального закладу Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі», протокол від «30» серпня 2020 року № 9.

Програмний зміст навчальної дисципліни

МОДУЛЬ 1

Тема 1. Риторика та її роль у професійній діяльності юриста

Риторика як наука та навчальна дисципліна. Мета та завдання курсу. Значення терміну «риторика». Риторика і поетика. Етос. Топос. Пафос.

Основні поняття класичної риторики. Основні розділи класичної риторики.

Закони риторики. Концептуальний закон. Закон моделювання аудиторії. Стратегічний закон. Тактичний закон. Мовленнєвий закон. Закон ефективної комунікації. Системно-аналітичний закон.

Місце риторики як інтегральної навчальної дисципліни у колі інших наук про людину.

Види риторики та сфери їх застосування. Судова риторика. Академічна риторика. Жанри академічної риторики. Наукова доповідь, наукове повідомлення, наукова лекція, науково-популярна (публічна) лекція, реферат, виступ, бесіда. Політична риторика. Військова риторика, ангажованість оратора, політична промова, політична доповідь, політичний виступ, політична інформація, політичний огляд, політична бесіда. Церковна риторика (гомілетика). Катехізація, проповідь: проповідь-розповідь, проповідь-слово, проповідь-повчання, бесіда-тлумачення. Суспільно-побутова риторика. Епідейктичне (урочисте) красномовство, ювілейна промова, привітальне слово, застільне слово (тост), поминальне слово.

Невербальна риторика як система знаків. Поняття конфронтаційної риторики. Поняття, передумови виникнення та види конфліктів. Еристика: витоки та еволюція. Пояснення понять «суперечка», «полеміка», «дебати», «дискусія».

Тема 2. Еволюція риторики: від Античності до початку XXI ст.

Виникнення і розвиток риторики в Стародавній Греції. Роль риторики в античному суспільстві. Виникнення риторики в Давній Греції. Логографи і софісти. Творчість Сократа, Платона та Аристотел. Афіни як колыска грецького риторичного мистецтва. Демосфен як найвидатніший оратор античної Греції. Статус риторики в елліністичному суспільстві.

Римський період античної риторики. Схема та елементи побудови давньоримських промов. Цицерон як видатний римський оратор. Гай Юлій Цезар. Педагогічна риторика Квінтіліана.

Формування нових засад європейської риторики в епоху Середньовіччя. Гомілетика: поняття та етапи розвитку. Патристика. Аврелій Августин «Про християнську доктрину». Догматика. Перікопа. Казуїстика.

Візантійська риторика. Іоанн Златоуст. Типи проповідей. Розвиток політичної та побутової риторики.

Риторика середньовічного Заходу. Гоміліарії, університетська (тематична) проповідь, частини промови, модуси промови, глоса, глосатор, схоластика.

Риторика Відродження й Нового часу.

Сучасні західні риторичні моделі. Аргументативна риторика. Лінгвістична риторика. Феномен харизматичних тоталітарних лідерів. Риторика революцій.

Риторика сучасного інтерактивного спілкування. Телериторика. Бізнес-риторика.

Розвиток риторики в Україні. Риторика Київської Русі. Агіографія. Іларіон. «Повчання» Володимира Мономаха. «Слово» Кирила Туровського. Красномовство слов'ян.

Шляхи українського ораторського слова в XIV–XX ст. Розвиток риторики як науки в Україні. Києво-Могилянська академія – навчальний заклад з пріоритетом риторики. Риторика доби української бароко. Риторична традиція Харківського колегіуму.

Кращі українські оратори: І. Галятовський, А. Радивиловський, Ф. Прокопович, Г. Сковорода, І. Рижський, А. Могилевський, І. Франко, М. Грушевський, А. Мерзляков, М. Кошанський, К. Зеленецький, І. Огієнко, А. Шептицький.

Стан і перспективи розвитку риторики в сучасній Україні.

Тема 3. Оратор і аудиторія. Стратегія й тактика оратора

Сутність та проблеми взаємодії оратора й аудиторії. Ознаки аудиторії, їх урахування в організації взаємодії оратора та аудиторії. Види ознак аудиторії. Активність слухачів. Метод викладу матеріалу. Стратегія оратора, її структура. Тактика оратора: способи і прийоми. Принципи тактики оратора: поняття і види. Методичні прийоми: поняття і види. Об'єктивні перешкоди контакту оратора й аудиторії та їх урахування в організації аудиторії.

Види мовленнєвої діяльності оратора. Вербальні та невербальні засоби спілкування. Основні характеристики мовлення оратора. Монолог як риторичний дискурс. Структура та прийоми побудови монологу. Діалог як риторичний дискурс.

З історії: сократівська маєвтика та іронія як спосіб знаходження істини в процесі діалогу. Проблема активного слухання. Види слухання. Типи діалогу. Види співрозмовників.

Тема 4. Методика та етапи підготовки промови

Поняття та елементи ораторської промови. Основні етапи підготовки тексту промови. Визначення теми. Формулювання мети. Збирання матеріалу. Складання плану. Види планів. Робота над конспектом. Форми текстового оформлення матеріалу.

Логіка й емоції в промові. Аксиологічні начала промови. Логіка як метод переконання аудиторії. Закони логіки. Види логічних помилок. Емоційні моменти промови.

Структура ораторського твору. Композиція промови. Способи інтеграції тексту. Вступ. Основна частина. Висновки. Підготовка до виступу. Елементи ораторської промови.

Типи промов. Промови, які читають за конспектом. Промови, які готують заздалегідь, але не вчать напам'ять. Промови, які готують заздалегідь і вчать напам'ять. Імпровізовані промови (експромти).

Тема 5. Еристика. Теорія аргументації та заперечення. Правила ведення суперечки

Поняття еристики. З історії мистецтва суперечки. Поняття про суперечку. Види суперечок. Класифікації суперечок. Засоби переконання в суперечці. Види еристики: дискусія (суперечка, спрямована на з'ясування різних точок зору, пошук і досягнення певного ступеня згоди між учасниками, спільного рішення), диспут (суперечка, спрямована на дослідження, зіставлення й оцінку суперечливих суджень для досягнення єдиної думки, спільного рішення), полеміка (суперечка, спрямована на захист і утвердження лише власної точки зору, на перемогу над супротивником), дебати (суперечка, спрямована на обмін думками з певних питань).

Полеміка, дискусія, диспут, діалог: спільне і відмінне. Природа полеміки. Полемічні елементи в монологічній і діалогічній формах виступу. Функції полеміки. Майстерність ведення суперечки. Етика суперечок. Основні принципи ведення різного роду суперечок, умови їх застосування. Функції суперечок: викриття позицій супротивника, сприяння встановленню істини, формування наукового світогляду, звільнення від помилкових поглядів, викриття протиріч. Загальні правила ведення полеміки. «Кодекс полеміста» (за В. Дорошевським).

Засоби переконання: правдивість, чесність, гнучкість, принципівість дисциплінованість. Прийоми переконання: полемічне загострення, позиційні крайнощі, концентрація дій, ефект несподіванки тощо.

Поняття про аргументацію. Структура аргументації. Методи аргументації. Правила ефективної аргументації. Правила й культура ведення суперечок.

Коректні засоби аргументації. Ініціація спору, ведення його за власним сценарієм, активність у постановці питань; моделювання можливої репліки співрозмовника, метод бумеранга, право першої й останньої репліки, ефект раптовості, приховування найбільш вагомих аргументів на кінець розмови.

Некоректні засоби аргументації: зміни тези, перехід на іншу тему, використання софізмів, демагогія, аргументи (до публіки, до особистості, до авторитетів), відхід від запитання (питання на питання, недоречні жарти, переадресування питання), інсинуації, залякування, аргумент до шанобливості, до жалощів, аргумент до фізичної сили.

Тема 6. Стилї публічного виступу оратора.

Основи техніки мовлення і виразного читання

Поняття стилю публічного виступу. Типи стилів (демократичний, ліберальний, авторитарний). Умови вибору стилю промови, об'єктивна та суб'єктивна характеристики промови. Індивідуальний стиль оратора, проблеми його формування та шляхи оволодіння ним.

Стилістичні особливості публічного виступу (усність, ясність, чіткість, імпровізаційність). Складники наочності промови. Засоби мовної наочності та виразності: тропи, фігури, розмовна лексика, інші фразеологічні одиниці.

Зовнішня культура оратора. Вигляд оратора. Вихід до слухачів. Погляд. Жестикауляція. Види жестів. Голос. Міміка. Місце промови оратора. Аудиторне розташування.

Поняття та категорії техніки мовлення. Техніка дихання. Типи дихання. Зняття емоційного напруження. Голос. Вправи на розвиток голосу. Дикція. Ритміка. Виразне читання текстів.

Засоби емоційно-образної та логічної виразності. Інтонація. Інтонаційно-виразні засоби мовлення. Логічний наголос. Логічні паузи. Граматичні паузи. Логічно-граматичні паузи. Ритмічна пауза. Психологічна пауза. Темп.

Тема 7. Судова риторика: поняття, історія, постаті

Поняття судової риторики. Еволюція судового красномовства. Судова риторика Античності й Середньовіччя. Особливості розвитку риторики періоду Відродження, Нового часу. Неориторика: лінгвофілософські концепції й теорії ідеомовного рівня.

Історія судової риторики у давній Україні. Судова риторика кінця XVIII – поч. XIX ст. Творчий доробок І. Рижського, О. Мерзлякова, М. Сперанського, К. Зеленецького, О. Нікольського,

А. Галича та ін. Судове красномовство в Російській імперії XIX ст. Зростання ролі промови в судовому процесі останніх десятиліть XIX ст. Захисні промови. Видатні судові риторичні XIX ст. – початку XX ст. Промови П. Андрієвського, П. Олександрова, К. Арсеньєва, М. Карабчевського, В. Спасовича, М. Холеви, П. Пороховщикова, А. Коні, Ф. Плевака, Т. Грановського. Захисні промови І. Франка, В. Стефаніка. Судова риторика 20-их рр. XX ст. Діяльність Інституту Живого Слова. Специфіка ораторського мистецтва другої половини XX ст. Відродження та перспективи суду присяжних в Україні. Відродження судової риторичної незалежній Україні. Перспективи розвитку правосуддя та судової риторичної в сучасній Україні.

Тема 8. Судове мовлення як процес. Комунікативні стратегії юриста

Поняття судового мовлення. Мовна комунікація у формі запитань-відповідей. Класифікація запитань. Запитання-відповіді у процесі судочинства. Правила судового мовлення П. Пороховщикова.

Комунікативні стратегії в професійному спілкуванні юристів. Діловий етикет (етикетні форми звертання, вітання, знайомства, прощання та ін.). Комунікативні норми, особливості їх реалізації. Поняття і складники ефективної комунікації. Постулати ввічливості. Взаємодія постулатів кооперації та ввічливості в комунікативній діяльності юриста. Урахування соціальних характеристик учасників мовленнєвої ситуації як запорука ефективного спілкування. Протиставлення свій – чужий як бар'єр у спілкуванні юриста з громадянами. Подолання цього бар'єра. Конфлікт у діловому спілкуванні. Маніпулювання у спілкуванні. Причини маніпулювання. Засоби маніпулювання. Типи маніпуляторів (активний маніпулятор, пасивний маніпулятор, маніпулятор-суперник, індиферентний маніпулятор).

Риторичні особливості судової етики. Моральні принципи і цінності судового оратора.

Тема 9. Судові дебати

Поняття судових дебатів. Функції судових дебатів. Зміст і структура судових дебатів. Судовий процес з точки зору риторичної. Комунікативні аспекти судових дебатів.

Етапи підготовки оратора до виступів у судових дебатах: досудовий; під час судового слідства; кінцевий (завершальний).

Досудовий етап судових дебатів: усебічне вивчення оратором матеріалів справи; відбір «надійних фактів», пошук суперечностей у фактах; поглиблене вивчення чинного законодавства, юридичної літератури, юридичної практики, проведення консультацій; визначення оратором стратегії й тактики обвинувачення або захисту; планування

структури промови, складання плану, написання тез або повного тексту промови.

Під час судового слідства: дослідження доказів, зібраних на попередньому слідстві; фіксація та уточнення показань свідків, потерпілих, підсудного, уточнення тверджень та внесення коректив.

Кінцевий (завершальний): продумування змісту й структури промови з урахуванням результатів судового слідства; формулювання основних тверджень і висновків.

Техніка судових дебатів. Культура й етика судових дебатів. Судовий процес як «словесне змагання захисту й обвинувачення» (П. Пороховщиків). Особливості полеміки.

Судові дебати у кримінальних справах. Судові дебати в цивільних справах.

Тема 10. Судова промова: поняття, функції, різновиди

Поняття та предмет судової промови. Засади судової промови. Функції судової промови. Види судових промов. Репліки. Підготовка судової промови. Збирання матеріалів. Аналіз матеріалів. Систематизація та письмова підготовка промови.

Мовно-мовленнєві аспекти судової промови.

Характеристика судової аудиторії. Спілкування із судовою аудиторією. Словесна наочність.

Тема 11. Підготовка, виголошення та аналіз промови прокурора

Прокурорська риторика: різновиди та структура. Зміст і побудова обвинувальної промови. Вступна частина промови. Виклад програми виступу. Виклад фактичних обставин злочину (фабула справи). Способи викладу фактичних обставин справи. Аналіз і оцінка зібраних у справі доказів. Обґрунтування кваліфікації злочину. Характеристика особи підсудного. Необхідна оборона. Співучасть. Обґрунтування пропозиції про міру покарання, цивільний позов. Аналіз причин і умов, що сприяли вчиненню злочину. Риторика прокурора у судових дебатах. Заключна частина промови. Репліка прокурора. Промова прокурора при відмові від обвинувачення.

Тема 12. Захисна промова: зміст і форма

Поняття та зміст захисної промови адвоката. Вступна частина захисної промови. Обґрунтування кваліфікації злочину. Характеристика особи підсудного з урахуванням реальних умов скоєння злочину (порушення законності), вияву злочину та поведінка правопорушника під час затримання та слідчого процесу (врахування інших факторів). Міркування про цивільний позов, міру покарання. Заключна частина захисної промови. Репліка адвоката. Альтернатива в захисній промові.

Розділ 4. Тематичний план навчальної дисципліни

Таблиця 4.1. Тематичний план навчальної дисципліни «Риторика» з розподілом навчального часу за видами занять для студентів денної форми навчання спеціальності 081 мб «Право» освітня програма «Право»

№ п / п	Назва модулів, тем дисципліни	Кількість годин за видами занять				
		разом	аудиторні заняття			позааудит. робота
			лекції	семінарські заняття	практичні заняття	самостійна робота
1	2	3	4	5	6	7
Модуль 1						
1.	Риторика та її роль у професійній діяльності юриста	10 (7*)	2	–	2	6 (5*)
2.	Еволюція риторики: від Античності до початку ХХІ ст.	10 (5*)	–	–	4	6 (5*)
3.	Оратор і аудиторія. Стратегія й тактика оратора	10 (9*)	2	–	2 (2*)	6 (5*)
4.	Методика та етапи підготовки промови	10 (9*)	2	–	2 (2*)	6 (5*)
5.	Еристика. Теорія аргументації та заперечення. Правила ведення суперечки в риторичі	10 (9*)	2	–	2 (2*)	6 (5*)
6.	Стилі публічного виступу оратора. Основи техніки мовлення і виразного читання	8 (6*)	–	–	2 (2*)	6 (4*)
7.	Судова риторика: поняття, історія, постаті	10 (7*)	2	–	2	6 (5*)
8.	Судове мовлення як процес. Комунікативні стратегії юриста	10 (7*)	2	–	2	6 (5*)

9.	Судові дебати	12 (9*)	2	–	4 (2*)	6 (5*)
10.	Судова промова: поняття, функції, різновиди	10 (7*)	2	–	2	6 (5*)
11.	Підготовка, виголошення та аналіз промови прокурора	10 (9*)	2	–	2 (2*)	6 (5*)
12.	Захисна промова: зміст і форма	10 (6*)	–	–	4 (2*)	6 (6*)
	<i>Усього з навчальної дисципліни</i>	<i>120 (90*)</i>	<i>18 (18*)</i>	–	<i>30 (14*)</i>	<i>72 (58*)</i>

- практичні й позааудиторні заняття для студентів денної форми навчання 2020 року набору

Таблиця 4.2. Тематичний план навчальної дисципліни «Риторика» з розподілом навчального часу за видами занять для студентів заочної форми навчання спеціальності 081 мб «Право» освітня програма «Право»

№ п / п	Назва модулів, тем дисципліни	Кількість годин за видами занять				
		разом	аудиторні заняття			позааудит. робота
			лекції	семінарські заняття	практичні заняття	самостійна робота
1	2	3	4	5	6	7
Модуль 1						
1.	Риторика та її роль у професійній діяльності юриста	9	2	–	–	7
2.	Еволюція риторики: від Античності до початку XXI ст.	6	–	–	–	6
3.	Оратор і аудиторія. Стратегія й тактика оратора	9	–	–	2	7
4.	Методика та етапи підготовки промови	6	–	–	–	6
5.	Еристика. Теорія аргументації та заперечення. Правила ведення суперечки в риторичі	9	–	–	2	7
6.	Стилі публічного виступу оратора. Основи техніки мовлення і виразного читання	7	–	–	–	7
7.	Судова риторика: поняття, історія, постаті	9	2	–	–	7
8.	Судове мовлення як процес. Комунікативні стратегії юриста	7	–	–	–	7
9.	Судові дебати	6	–	–	–	6

10.	Судова промова: поняття, функції, різновиди	7		–		7
11.	Підготовка, виголошення та аналіз промови прокурора	7				7
12.	Захисна промова: зміст і форма	8			2	6
	<i>Усього з навчальної дисципліни</i>	<i>90</i>	<i>4</i>	<i>–</i>	<i>6</i>	<i>80</i>

Таблиця 4.3. Технологічна карта тематичного плану навчальної дисципліни «Риторика» для студентів денної форми навчання спеціальності 081 мб «Право» освітня програма «Право»

Назва теми (лекційного заняття) та питання теми (лекційного заняття)	Назва теми та питання практичного заняття	Завдання самостійної роботи у розрізі теми	Інформаційні джерела (порядковий номер за переліком)
<i>1</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>
Модуль 1			
Тема 1. Риторика та її роль у професійній діяльності юриста			
Лекційне заняття 1 (Лекційне заняття 1**) 1. Риторика як наука та навчальна дисципліна. Мета та завдання курсу. 2. Закони риторики. 3. Види риторики та сфери їх застосування. 4. Невербальна риторика як система знаків.	Практичне заняття 1 1. Предмет і завдання риторики як навчальної дисципліни. 2. Риторика як наука і мистецтво. 3. Види красномовства і сфери його застосування. 4. Невербальний блок комунікації у риторичі.	Завдання для самоконтролю знань 1. Скласти термінологічний словник до теми і підготуватися до понятійного диктанту. 2. Ознайомитися з джерелами, основною та додатковою навчально-методичною літературою¹ до теми та підготувати опорний	1-2, 4, 9, 10, 17, 25, 26

¹ Тут і далі йдеться про **перелік джерел, основної та додаткової навчально-методичної літератури**, що розміщується в ключовій темі кожного розділу навчально-методичного посібника для самостійного вивчення навчальної дисципліни «Риторика» для студентів спеціальності 081 мб «Право» освітня програма «Право».

Назва теми (лекційного заняття) та питання теми (лекційного заняття)	Назва теми та питання практичного заняття	Завдання самостійної роботи у розрізі теми	Інформаційні джерела (порядковий номер за переліком)
<i>1</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>
		конспект питань для обговорення на практичному занятті. 3. Виконати навчальні завдання ²	
Тема 2. Еволюція риторики: від Античності до початку XXI ст.			
	Практичне заняття 2-3 1. Періоди у розвитку риторики. 2. Виникнення і розвиток риторики у Стародавній Греції. 3. Римський період античної риторики. 4. Риторика та раннє християнство. 5. Середньовічна гомілетика: ідеї та їх реалізація. 6. Видатні візантійські ритори. 7. Стиль і жанри середньовічної	Завдання для самоконтролю знань 1. Скласти термінологічний словник до теми і підготуватися до понятійного диктанту. 2. Ознайомитися з джерелами, основною та додатковою навчально-методичною літературою до теми та підготувати опорний конспект	2-5, 9, 14, 18, 33, 43, 53-55

² Тут і далі йдеться про **навчальні завдання**, що розміщується в кожній темі навчально-методичного посібника для самостійного вивчення навчальної дисципліни «Риторика» для студентів спеціальності 081 мб «Право» освітня програма «Право»

Назва теми (лекційного заняття) та питання теми (лекційного заняття)	Назва теми та питання практичного заняття	Завдання самостійної роботи у розрізі теми	Інформаційні джерела (порядковий номер за переліком)
<i>1</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>
	риторики Заходу. 8. Ренесансні оратори. 9. Європейська риторика Нового часу. 10. Генеза українського ораторського мистецтва. 11. Концепції і види сучасної риторики.	питань для обговорення на практичному занятті. 3. Виконати навчальні завдання:	
Тема 3. Оратор і аудиторія. Стратегія й тактика оратора			
Лекційне заняття 2 1. Сутність та проблеми взаємодії оратора й аудиторії. 2. Стратегія оратора, її структура. 3. Тактика оратора: принципи, способи, прийоми. 4. Монолог і діалог як риторичні дискурси.	Практичне заняття 4 (Практичне заняття 1*) (Практичне заняття 1**) 1. Особливості взаємодії оратора з аудиторією. 2. Структура стратегії оратора. 3. Тактика оратора, її компоненти. 4. Види мовленнєвої діяльності оратора. 5. Монолог як риторичний дискурс.	Завдання для самоконтролю знань 1. Скласти термінологічний словник до теми і підготуватися до понятійного диктанту. 2. Ознайомитися з джерелами, основною та додатковою навчально-методичною літературою до теми та підготувати опорний конспект	1-2, 4, 5, 9-10, 16, 22, 30

Назва теми (лекційного заняття) та питання теми (лекційного заняття)	Назва теми та питання практичного заняття	Завдання самостійної роботи у розрізі теми	Інформаційні джерела (порядковий номер за переліком)
<i>1</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>
	6. Типи діалогу. 7. Проблеми ефективного слухання.	питань для обговорення на практичному занятті. 3. Виконати навчальні завдання.	
Тема 4. Методика та етапи підготовки промови			
Лекційне заняття 3 1. Поняття та елементи ораторської промови. 2. Типи промов. 3. Етапи підготовки тексту промови. 4. Структура ораторського твору.	Практичне заняття 5 (Практичне заняття 2*) 1. Поняття ораторської промови, її типи. 2. Основні етапи підготовки тексту промови. 3. Структура ораторського твору. 4. Види підготовки до ораторського виступу.	Завдання для самоконтролю знань 1. Скласти термінологічний словник до теми і підготуватися до понятійного диктанту. 2. Ознайомитися з джерелами, основною та додатковою навчально-методичною літературою до теми та підготувати опорний конспект питань для обговорення на практичному занятті. 3. Виконати навчальні завдання.	1-2, 4, 5, 9-10, 16. 22, 30

Назва теми (лекційного заняття) та питання теми (лекційного заняття)	Назва теми та питання практичного заняття	Завдання самостійної роботи у розрізі теми	Інформаційні джерела (порядковий номер за переліком)
<i>1</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>
Тема 5. Еристика. Теорія аргументації та заперечення. Правила ведення суперечки			
Лекційне заняття 4 1. Поняття еристики. 2. Види еристики. 3. Майстерність ведення полеміки. 4. Засоби переконання в суперечці. 5. Поняття про аргументацію. 6. Коректні засоби аргументації. 7. Некоректні засоби аргументації.	Практичне заняття 6 (Практичне заняття 3*) (Практичне заняття 2**) 1. З історії мистецтва суперечки. 2. Полеміка, дискусія, диспут, діалог: спільне і відмінне. 3. Основні принципи ведення різного роду суперечок, умови їх застосування. 4. Поняття про аргументацію. Структура аргументації. Методи аргументації. Правила ефективної аргументації.	Завдання для самоконтролю знань 1. Скласти термінологічний словник до теми і підготуватися до понятійного диктанту. 2. Ознайомитися з джерелами, основною та додатковою навчально-методичною літературою до теми та підготувати опорний конспект питань для обговорення на практичному занятті. 3. Виконати навчальні завдання.	1-2, 4, 5, 9-10, 16, 22, 30
Тема 6. Стилї публічного виступу оратора. Основи техніки мовлення і виразного читання			
	Практичне заняття 7 (Практичне заняття 4*) 1. Основні елементи техніки	Завдання для самоконтролю знань 1. Скласти термінологі-	1-2, 4, 5, 9-10, 16, 22, 30

Назва теми (лекційного заняття) та питання теми (лекційного заняття)	Назва теми та питання практичного заняття	Завдання самостійної роботи у розрізі теми	Інформаційні джерела (порядковий номер за переліком)
<i>1</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>
	<p>мовлення.</p> <p>2. Техніка мовлення оратора: поняття, складники.</p> <p>3. Дихання – фізіологічна основа мовлення оратора.</p> <p>4. Голос – головний інструмент оратора.</p> <p>5. Дикція, її ознаки. Робота оратора над розвитком дикції.</p> <p>6. Правильна літературна вимова як складник ораторської майстерності.</p> <p>7. Техніка виразного читання тексту. Виконавське завдання. Партитура тексту.</p>	<p>чний словник до теми і підготуватися до понятійного диктанту.</p> <p>2. Ознайомитися з джерелами, основною та додатковою навчально-методичною літературою до теми та підготувати опорний конспект питань для обговорення на практичному занятті.</p> <p>3. Виконати навчальні завдання.</p>	
Тема 7. Судова риторика: поняття, історія, постаті			
<p>Лекційне заняття 5 (Лекційне заняття 2**)</p> <p>1. Виникнення юридичного красномовства в епоху Античності.</p> <p>2. Розвиток юридичного красномовства в епоху Античності.</p>	<p>Практичне заняття 8</p> <p>1. Поняття судової риторики.</p> <p>2. Виникнення й еволюція судової риторики.</p> <p>3. Видатні судові риторики.</p>	<p>Завдання для самоконтролю знань</p> <p>1. Скласти термінологічний словник до теми і підготуватися до понятійного диктанту.</p>	<p>3, 5, 7-8, 10-14, 27, 30, 40-42, 44, 50</p>

Назва теми (лекційного заняття) та питання теми (лекційного заняття)	Назва теми та питання практичного заняття	Завдання самостійної роботи у розрізі теми	Інформаційні джерела (порядковий номер за переліком)
<i>1</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>
<p>мовства: від Середньовіччя до сучасності.</p> <p>3. Видатні оратори-юристи XIX ст. (Ф. Плевако, М. Карабчевський, А. Коні, М. Холева).</p> <p>4. Специфіка обвинувальної промови XX ст. (М. Кириленко, Р. Руденко).</p> <p>5. Юридичне красномовство сучасної України.</p>		<p>тійного диктанту.</p> <p>2. Ознайомитися з джерелами, основною та додатковою навчально-методичною літературою до теми та підготувати опорний конспект питань для обговорення на практичному занятті.</p> <p>3. Виконати навчальні завдання.</p>	
Тема 8. Судове мовлення як процес. Комунікативні стратегії юриста			
<p>Лекційне заняття 6</p> <p>1. Поняття судового мовлення.</p> <p>2. Комунікативні стратегії в професійному спілкуванні юриста.</p> <p>3. Конфлікт у діловому спілкуванні.</p> <p>4. Маніпулювання у спілкуванні.</p> <p>5. Моральні принципи і цінності</p>	<p>Практичне заняття 9</p> <p>1. Принципи й закони судового мовлення.</p> <p>2. Запитання-відповіді у процесі судочинства.</p> <p>3. Правила судового мовлення П. Пороховщикова.</p> <p>4. Комунікативні норми, особливості їх реалізації.</p>	<p>Завдання для самоконтролю знань</p> <p>1. Скласти термінологічний словник до теми і підготуватися до понятійного диктанту.</p> <p>2. Ознайомитися з джерелами, основною та додатковою навчально-</p>	<p>5-8, 10, 14, 31, 40</p>

Назва теми (лекційного заняття) та питання теми (лекційного заняття)	Назва теми та питання практичного заняття	Завдання самостійної роботи у розрізі теми	Інформаційні джерела (порядковий номер за переліком)
<i>1</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>
судового оратора.	5. Поняття і складники ефективної комунікації. 6. Засоби маніпулювання. Типи маніпуляторів у судовій комунікації.	методичною літературою до теми та підготувати опорний конспект питань для обговорення на практичному занятті. 3. Виконати навчальні завдання.	
Тема 9. Судові дебати			
Лекційне заняття 7 1. Функції, зміст і структура судових дебатів. 2. Комунікативні аспекти судових дебатів. 3. Етапи підготовки оратора до виступів у судових дебатах. 4. Етичні аспекти судових дебатів.	Практичне заняття 10-11 (Практичне заняття 5*) 1. Функції судових дебатів. 2. Зміст і структура судових дебатів. 3. Досудовий етап судових дебатів. 4. Підготовка до дебатів під час судового слідства. 5. Завершальний етап підготовки до судових дебатів. 6. Етичні аспекти судових дебатів.	Завдання для самоконтролю знань 1. Скласти термінологічний словник до теми і підготуватися до понятійного диктанту. 2. Ознайомитися з джерелами, основною та додатковою навчально-методичною літературою до теми та підготувати опорний конспект питань для обговорення	3, 5, 7-8, 10-14, 21, 27, 30, 40-42, 44, 50, 65

Назва теми (лекційного заняття) та питання теми (лекційного заняття)	Назва теми та питання практичного заняття	Завдання самостійної роботи у розрізі теми	Інформаційні джерела (порядковий номер за переліком)
<i>1</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>
		на практичному занятті. 3. Виконати навчальні завдання.	
Тема 10. Судова промова: поняття, функції, різновиди			
Лекційне заняття 8 1. Поняття та предмет судової промови. 2. Види судових промов. 3. Характеристика судової аудиторії. 4. Спілкування із судовою аудиторією 5. Преставлення доказів у судовій промові.	Практичне заняття 12 1. Засади і функції судової промови. 2. Етапи підготовки судової промови. 3. Збір і аналіз матеріалів до судової промови. 4. Систематизація матеріалів і письмова підготовка судової промови. 5. Емоційні складники судової промови.	Завдання для самоконтролю знань 1. Скласти термінологічний словник до теми і підготуватися до понятійного диктанту. 2. Ознайомитися з джерелами, основною та додатковою навчально-методичною літературою до теми та підготувати опорний конспект питань для обговорення на практичному занятті. 3. Виконати навчальні завдання.	3, 5, 7-8, 10-14, 34, 44, 58

Назва теми (лекційного заняття) та питання теми (лекційного заняття)	Назва теми та питання практичного заняття	Завдання самостійної роботи у розрізі теми	Інформаційні джерела (порядковий номер за переліком)
<i>1</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>
Тема 11. Підготовка, виголошення та аналіз промови прокурора			
Лекційне заняття 9 1. Зміст і побудова обвинувальної промови. 2. Репліка прокурора. 3. Промова прокурора при відмові від обвинувачення.	Практичне заняття 13 (Практичне заняття 6*) 1. Зміст обвинувальної промови. 2. Композиція обвинувальної промови. 3. Репліка прокурора, її місце в судових дебатах. 4. Промова прокурора при відмові від обвинувачення.	Завдання для самоконтролю знань 1. Скласти термінологічний словник до теми і підготуватися до понятійного диктанту. 2. Ознайомитися з джерелами, основною та додатковою навчально-методичною літературою до теми та підготувати опорний конспект питань для обговорення на практичному занятті. 3. Виконати навчальні завдання.	3, 6-8, 10-14, 31, 34, 36-41, 48, 58-59
Тема 12 Захисна промова: зміст і форма			
	Практичне заняття 14-15 (Практичне заняття 7*) (Практичне заняття 3**)	Завдання для самоконтролю знань 1. Скласти термінологі-	3, 6-8, 10-14, 31, 63-65

Назва теми (лекційного заняття) та питання теми (лекційного заняття)	Назва теми та питання практичного заняття	Завдання самостійної роботи у розрізі теми	Інформаційні джерела (порядковий номер за переліком)
<i>1</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>
	1. Змістові особливості захисної промови. 2. Складники захисної промови. 3. Аналіз характеристики особи підсудного в працях відомих адвокатів. 4. Побудова вступної частини захисної промови. 5. Вимоги до промови захисника на етапі обґрунтування кваліфікації злочину. 6. Заключна частина промови адвоката. 7. Секрети ефективної репліки адвоката.	чний словник до теми і підготуватися до понятійного диктанту. 2. Ознайомитися з джерелами, основною та додатковою навчально-методичною літературою до теми та підготувати опорний конспект питань для обговорення на практичному занятті. 3. Виконати навчальні завдання.	

*Практичні та позааудиторні заняття для студентів денної форми навчання 2020 року набору.

**Лекційні та практичні заняття для студентів заочної форми навчання спеціальності 081мб «Право» освітня програма «Право».

Розділ 5. Система поточного та підсумкового контролю

Таблиця 5.1. Розподіл балів, що отримують студенти спеціальності 081 мб «Право» освітня програма «Право» за результатами вивчення навчальної дисципліни «Риторика»

Назва модуля, теми	Вид навчальної роботи	Бали
1	2	3
Модуль I		
Тема 1. Риторика та її роль у професійній діяльності юриста	1. Обговорення теоретичного питання на практичному занятті	2
	2. Виконання завдань, передбачених планом самостійної роботи	3
	Разом:	5
Тема 2. Еволюція риторики: від Античності до початку XXI ст.	1. Обговорення теоретичного питання на практичному занятті	2
	2. Виконання завдань, передбачених планом самостійної роботи	3
	Разом:	5
Тема 3. Оратор і аудиторія. Стратегія й тактика оратора	1. Обговорення теоретичного питання на практичному занятті	2
	2. Виконання завдань, передбачених планом самостійної роботи	3
	Разом:	5
Тема 4. Методика та етапи підготовки промови	1. Обговорення теоретичного питання на практичному занятті	2
	2. Виконання завдань, передбачених планом самостійної роботи	3
	Разом:	5
Тема 5. Еристика. Теорія аргументації та заперечення. Правила ведення суперечки в риторичі	1. Обговорення теоретичного питання на практичному занятті	2
	2. Виконання завдань, передбачених планом самостійної роботи	3
	Разом:	5
Тема 6. Стилі публічного виступу оратора. Основи	1. Обговорення теоретичного питання на практичному занятті	2
	2. Виконання завдань, передбачених планом	3

Назва модуля, теми	Вид навчальної роботи	Ба-ли
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>
техніки мовлення і виразного читання	самостійної роботи	
	Разом:	5
Тема 7. Судова риторика: поняття, історія, постаті	1. Обговорення теоретичного питання на практичному занятті	2
	2. Виконання завдань, передбачених планом самостійної роботи	3
	Разом:	5
Тема 8. Судове мовлення як процес. Комунікативні стратегії юриста	1. Обговорення теоретичного питання на практичному занятті	2
	2. Виконання завдань, передбачених планом самостійної роботи	3
	Разом:	5
Тема 9. Судові дебати	1. Обговорення теоретичного питання на практичному занятті	2
	2. Виконання завдань, передбачених планом самостійної роботи	3
	Разом:	5
Тема 10. Судова промова: поняття, функції, різновиди	1. Обговорення теоретичного питання на практичному занятті	2
	2. Виконання завдань, передбачених планом самостійної роботи	3
	Разом:	5
Тема 11. Підготовка, виголошення та аналіз промови прокурора	1. Обговорення теоретичного питання на практичному занятті	2
	2. Виконання завдань, передбачених планом самостійної роботи	3
	Разом:	51
Тема 12. Захисна промова: зміст і форма	1. Обговорення теоретичного питання на практичному занятті	2
	2. Виконання завдань, передбачених планом самостійної роботи	3
	Разом:	5
Поточна модульна робота		20
Присутність на всіх заняттях		20
Разом за семестр		100

Таблиця 5.2. Шкала оцінювання знань студентів за результатами підсумкового контролю з навчальної дисципліни «Риторика»

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за шкалою ЄКТС	Оцінка за національною шкалою
90-100	A	Відмінно
82-89	B	Дуже добре
74-81	C	Добре
64-73	D	Задовільно
60-63	E	Задовільно достатньо
35-59	FX	Незадовільно з можливістю повторного складання
0-34	F	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Таблиця 5.3. Система нарахування додаткових балів за видами робіт з вивчення навчальної дисципліни «Риторика»

Форма роботи	Вид роботи	Бали
1. Навчальна	1. Участь у предметних олімпіадах: університетських, міжвузівських, всеукраїнських, міжнародних	10-30
	2. Участь у конкурсах на кращого знавця дисципліни: університетських, міжвузівських, всеукраїнських, міжнародних	10-30
	3. Виконання індивідуальних навчально-дослідних завдань підвищеної складності	1-15
	4. Написання і захист есе з визначеної проблеми	0-5
	5. Створення і демонстрація презентації для супроводу доповіді з питань для обговорення на практичному занятті.	
2. Науково-дослідна	1. Участь в конкурсах студентських робіт: університетських, міжвузівських, всеукраїнських, міжнародних	5-15
	2. Участь у наукових студентських конференціях: університетських, міжвузівських, всеукраїнських, міжнародних	5-15
	3. Підготовка публікації в наукових виданнях.	20
	4. Оформлення сценарного плану дидактичної гри	10-20
	5. Участь у конкурсах ораторського мистецтва	10-20
Разом:		*

* Максимальна кількість додаткових балів для студента – 30.

Розділ 6. Програмне забезпечення комп'ютерної підтримки освітнього процесу з навчальної дисципліни «Риторика»

1. Риторика : завдання для аудиторного тестування студентів заочної форми навчання / В. В. Сарапін [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://10.0.0.34/>
2. Риторика: Дистанційний курс з дисципліни для студентів спеціальності 081 «Право» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www2.el.puet.edu.ua/st/course/view.php?id=1568>

Розділ 7. Рекомендовані джерела інформації:

Основні рекомендовані джерела інформації

1. Гриценко Т. Б. Риторика: Навчальний посібник / Т. Б. Гриценко. – Київ: НАУ, 2016.
2. Колотілова Н. А. Риторика. Навч. посібн./ Н. А. Колотілова. – Київ: ЦУЛ, 2012. – 232 с.
3. Молдован В. Судова риторика: теорія і практика / В. Молдован. – Київ : Юрінком Інтер, 2018. – 496 с.
4. Ораторське мистецтво: підручник / М. П. Требін, Г. П. Клімова, Н. П. Осипова та ін. – Харків : Право, 2018. – 208 с.
5. Олійник О. Юридична риторика. Теорія і практика. Навч. посіб. / О. Олійник, В. Молдован. – Київ: Кондор, 2009. – 245 с.
6. Олійник О. Б. Прокурорська риторика: Підручник / О. Б. Олійник. – Київ: Алеути, 2008. – 304 с.
7. Олійник О. Правова риторика: Навч. посіб. / О. Олійник. – Київ: Кондор, 2010. – 166 с.
8. Олійник О. Б. Юридична риторика: теорія і практика: навч. посібн. для студ. вищ. навч. закл. / О. Б. Олійник. – Київ: Кондор, 2009. – 216 с.
9. Риторика: искусство говорить свободно и убедительно / Вольфганг Ментцель. – 5-е изд., стер. – Москва : СمارтБук, 2011. – 132 с.
10. Рогожкин О. В. Риторика: загальна, судова, оперативна: підруч. для студ. і курсантів юрид. спец.: підруч. для студ. вищ. навч. закл. / О.В. Рогожкин; Донец. юрид. ін-т. – Вид. 2-ге, допов. – Донецьк: Донецький юридичний інститут МВС України, 2012. – 298 с.
11. Судова риторика: навчальний посібник для студентів вузів / В.В. Молдован. – Київ : Кондор, 2010. – 496 с. \
12. Ухач В. З. Судова риторика. Навч.-метод. мат-ли для студ. / В. З. Ухач. – Тернопіль: Вектор, 2013. – 124 с.
13. Ухач В. З. Судова риторика (опорні конспекти лекцій). Навчальний посібник для студ. вищих навч. закл. / В. З. Ухач. – Тернопіль: Вектор, 2013. – 114 с.
14. Юридична риторика: теорія і практика: навчальний посібник для студентів вузів / О. Б. Олійник, В. В. Молдован. – Київ : Кондор, 2009. – 213 с.
15. Яновська О. Г. Адвокатура та судова риторика / О. Г. Яновська. – Київ: КНЕУ, 2008. – 156 с.

Додаткові джерела інформації

16. Белякова В. Риторичні фігури в ораторському мистецтві / В. Белякова // Завуч. – 2002. – Жовт. (№ 29). – С.1–16.

17. Бредемайер К. Черная риторика: Власть и магия слова / К. Бредемайер. – Москва: Альпина Бизнес Букс, 2005. – 222 с.
18. Вандишев В.М. Риторика: екскурс в історію вчень і понять: навчальний посібник для студентів вузів / В. М. Вандишев. – Київ: Кондор, 2006. – 263 с.
19. Голуб Н. Б. Риторика у вищій школі: монографія / Національний педагогічний ун-т ім. Михайла Драгоманова. – Черкаси: Брама-Україна, 2008. – 400 с.
20. Гончарова О. Давньогрецька риторика як теоретичний дискурс. Аристотель: від метатеорії до інструменталістської теорії риторики / О. Гончарова // Вісник Державної академії керівних кадрів культури і мистецтв. – 2008. – № 4. – С.26–31.
21. Каменков В. Судові дебати і репліки при закінченні (поновленні) розгляду справи / В. Каменков // Право України. – 2011. – № 6. – С. 57–61.
22. Каньоса П. С. Риторика: навч. посіб. / Каньоса П. С.; Кам'янець-Поділ. нац. ун-т ім. Івана Огієнка. – Кам'янець-Подільський : Зволейко Д. Г., 2011. – 207 с.
23. Карнегі Д. Как вырабатывать уверенность в себе и влиять на людей, выступая публично / Д. Карнегі. – Київ : Попурри, 2016. – 768 с.
24. Карнегі Д. Як здобувати друзів і впливати на людей / Д. Карнегі. – Київ: Країна Мрій, 2015. – 208 с.
25. Коваленко С. М. Сучасна риторика: навчально-практичний посібник / С. М. Коваленко. – Тернопіль: Мандрівець, 2007. – 183 с.
26. Кони А. Ф. Советы лекторам. Ораторское искусство / А. Ф. Кони. – Москва, 1975. –
27. Кони А. Ф. Судебные речи. Т.1 / А. Ф. Кони. – Харків: Фоліо, 2018. – 652 с.
28. Кравець Л. Риторика як класична основа системи освіти європейських народів / Л.Кравець // Рідні джерела. – 2000. – № 4. – С.12–18.
29. Куньч З. Й. Українська риторика: історія становлення і розвитку: навч. посіб. / Зоряна Куньч; Нац. ун-т «Львів. Політехніка». – Львів: Вид-во Львів. політехніки, 2011. – 248 с.
30. Лузік Е. В. Риторика: майстерність переконання: Навч. посібник / Лузік Е. В., Т. В. Ільїна; Національний авіаційний ун-т. – Київ : НАУ, 2005. – 83 с.
31. Маложон О. І. Судове красномовство: навички оратора / О. І. Маложон // Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції. – 2018. – № 1. – С. 19–22.
32. Мацько Л. Вітчизняна риторика / Мацько Л., Мацько О. // Диво-слово. – 2002. – № 12. – С.20–25.

33. Мацько Л. Риторика Стародавньої Греції і Стародавнього Риму / Л. Мацько, О. Мацько // Дивослово. – 2002. – № 1. – С.33-40.
34. Мудрак І. В. Судова промова в кримінальному судочинстві: поняття і процесуальне значення / І. В. Мудрак // Вісник Академії адвокатури України. – 2011. – Ч.1(20). – С. 140–142.
35. Общая риторика / А. К. Авеличев (общ.ред.), Е. Э. Разлогова (пер.с фр.), Б. П. Нарумов (пер.с фр.). – Изд. 2-е, стер. – Москва : URSS. КомКнига, 2006. – 380 с.
36. Олійник О. Б. Риторика прокурора у судових дебатах. Обвинувальна промова / О. Б. Олійник // Юриспруденція: теорія та практика. – 2009. – № 12. – С.2–8.
37. Олійник О. Прокурорська риторика як комплексна міждисциплінарна наука / О. Олійник // Вісник Національної академії прокуратури України. – 2008. – № 1. – С.106–111.
38. Олійник О. Прокурорська риторика: різновиди та структура / О. Олійник // Юриспруденція: теорія та практика. – 2008. – № 7. – С.2–8.
39. Олійник О. Професійна риторика прокурора на етапі попереднього слухання справи / О. Б. Олійник // Юриспруденція: теорія та практика. – 2009. – № 11. – С.2–7.
40. Олійник О. Юридична риторика як теоретична і прикладна наука: реалії та перспективи розвитку / О. Олійник // Право України. – 2010. – № 11. – С.229–233.
41. Ораторське мистецтво – невід’ємна частина правосуддя / О. Павлищев // Закон і бізнес. – 2004. – 1-10 трав. (№ 18). – С.10.
42. Ораторське мистецтво: навчальний посібник для студентів юридичних спеціальностей вузів / ред. Н. П. Осипова. – Харків: Одіссей, 2007. – 144 с.
43. Павленко Ю. В. Занимательная риторика. Страницы истории. Жанры красноречия. Культура ораторской речи / Ю. В. Павленко. – Киев: Павленко, 2013. – 343 с.
44. Плевако Ф. Н. Судебные речи / Ф. Н. Плевако. – Київ: Центр начальної літератури, 2020. – 210 с.
45. Поплавська Н. М. Полемісти. Риторика. Переконування (Українська полемічно-публіцистична проза кінця XVI – початку XVII ст.). Монографія / Н. М. Поплавська. – Тернопіль : ТНПУ, 2007. – 379 с.
46. Порубов Н. И. Риторика: учеб. пособие для студ. юрид. спец. учреждений, обеспечивающих получение высшего образования / Н. И. Порубов. – 2.изд., перераб. – Минск : Вышэйшая школа, 2004. – 352 с.
47. Практикум до курсу «Риторика»: Робочий зошит / С. К. Хаджирадева (уклад.). – Одеса : Фенікс, 2004. – 120 с.

48. Рогожкин О. В. Риторика: загальна, судова, оперативна: підручник для студ. I курс. юрид. фак-тів / О. В. Рогожкин. – Донецьк: Донецький юридичний інститут МВС України, 2012. – 298 с.
49. Сагач Г. М. Божий світ і ми: «красномовство» у термінах і поняттях / Г. М. Сагач. – Херсон: КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», 2015. – 298 с.
50. Сергеич П. . Искусство речи на суде / С. Сергеич. – Київ : Центр навчальної літератури, 2020. – 416 с.
51. Сивачук Н. П. Академічна риторика: навчальний посібник / Н. П. Сивачук. – Умань: Соцінський, 2013. – 374 с.
52. Сивачук, Н. П. Академічна риторика: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Н. П. Сивачук, І. М. Снігур, О. М. Санівський; [за заг. ред. канд. пед. наук. проф. Н. П. Сивачук] ; Уман. держ. пед. ун-т ім. Павла Тичини, Ін-т філології та сусп.-вознав., Наук.-дослід. лаб. «Театр слова». – Умань: Соцінський, 2013. – 374 с.
53. Сковронська І. Етос, логос, пафос як базові модули судової риторики античних часів / І. Сковронська // Національний юридичний журнал: теорія і практика. – 2018. – № 1. – С. 29–32.
54. Сковронський Д. М. Римський період становлення судової риторики / Д. М. Сковронський // Юридичний науковий електронний журнал. – 2018. – № 1. – С. 30–32.
55. Сковронський Д. М. Роль християнства в розвитку судової риторики / Д. М. Сковронський // Науковий вісник Ужгородського національного університету. – 2018. – Серія. Право. – Вип. 49. – Т. 1. – С. 45–49.
56. Сопер Л. Поль. Основы искусства речи / Поль Л. Сопер. – Ростов-на-Дону: Издательство Феникс, 1995. – 448 с.
57. Старченко Н. Судова риторика як вияв цінностей Волинської шляхти кін. XVI ст.: (на прикладі про вбивство Балтазара Гнівоша з Олексова) / Н. Старченко. // Соціум. Альманах соціальної історії. – 2010. – Вип. 9. – С. 318–360.
58. Сухонос В. В. Промови у кримінальному судочинстві, їх форма і зміст / В. В. Сухонос // Правовий вісник УАБС. – 2011. – № 2(5). – С. 115–119.
59. Сухонос В., Звірко О. Мистецтво обвинувальної промови прокурора / В. Сухонос, О. Звірко // Вісник національної академії прокуратури. – 2012. – № 3. – С. 38–42.
60. Харченко Ю. В. Політична риторика в діалозі «Схід – Захід»: соціально-філософський аналіз: дис... канд. філос. наук: 09.00.03 / Харченко Ю.В.; Національний авіаційний ун-т. – Київ, 2008. – 210 арк.
61. Хоменко І. В. Еристика: мистецтво полеміки / І. В. Хоменко. – Київ: Юрінком Інтер, 2001. – 198 с.

62. Чепіга І. Л. Ораторське мистецтво на Україні в XVI-XVII ст. / І. Л. Чепіга // Українська мова і література в школі. 2015. – № 3.
63. Яновська О. Г. Адвокатура та судова риторика / О. Г. Яновська. – Київ: КНЕУ, 2007. – 214 с.
64. Яновська О. Г. Адвокатура та судова риторика: навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисц. / О. Г. Яновська. – Київ: КНЕУ, 2008. – 131 с.
65. Ясинюк М. М. Судові дебати: право, психологія, риторика: монографія / М. М. Ясинюк. – Київ: Алеута, 2014. – 156 с.